

METODICKÁ PŘÍRUČKA PŘÍRODOVĚDNÉ VZDĚLÁVÁNÍ (2021)

Udržitelnost a téma: TRVALE UDRŽITELNÝ ŽIVOT

Kateřina Kadlecová

Trvale udržitelný život je odpovědný způsob života vůči dnešním i budoucím generacím [17]. Jako učitelé bychom měli žáky vést k takovému životu, učit je respektovat živou a neživou přírodu, užívat přírodní zdroje rozumně, aby vztah člověka a přírody vedl k rovnováze. Nebo ještě lépe, k takovému stavu, kde je člověk součástí přírody a svoji budoucnost odpovědně spojuje s prosperitou života na planetě Zemi. Americký ekolog a filozof David Abram v 90. letech ve své knize *Spell of the Sensuous* popsal přírodu jako „více než lidský svět“ – „more-than-human-world“ [18]. Tato filozofie, kterou převzala řada environmentalistů, nabízí mnohem širší a nesobecké pojetí života na Zemi. Více indicií o špatném stavu naší planety už snad dostat nemůžeme a nutno podotknout, že za problémy, které jsme nuceni v posledních desetiletích řešit, může z velké části náš konzumní způsob života. Vše velmi edukačně, ale i emočně shrnuje ve své knize a dokumentu „Život na naší planetě: Mé svědectví a vize pro budoucnost“ přírodovědec Sir David Attenborough [19]. Jako modelový příklad toho, jak by to mohlo na naší planetě vypadat, kdybychom jen trochu slevili z našich každodenních nároků, může být přírodovědný dokument od BBC (British Broadcasting Corporation) „Rok, který změnil Zemi“ - „The Year Earth Changed“ [20]. Tento dokument reflektuje dopad pandemie COVID-19 a zejména celosvětového lockdownu na život na Zemi. Oba přírodopisné dokumenty jsou vhodné nejen pro učitele, ale také pro žáky a mohou přispět k zamyšlení či nastartovat diskusi o stavu naší planety Země, roli nás lidí a úkolů lidstva do budoucna.

Trvale udržitelný život je aplikací trvale udržitelného rozvoje do každodenního života, je to životní styl, způsob rozhodování jedince, který svým jednáním uspokojuje své potřeby, ale zároveň se snaží minimalizovat dopady pro budoucí generace [21]. Vnímáme toto téma jako stěžejní pro budoucnost, na kterou své žáky připravujeme, zvláště pokud chceme zachovat rozmanitost přírody, proto jsme si ho vybrali jako téma metodické příručky přírodovědného vzdělávání. Snažíme se v modelových lekcích na každodenních činnostech ukázat, jak jsme

závislí na přírodních zdrojích a jak odpovědnou spotřebou a uvědomělým přístupem přispět k lepší kvalitě života do budoucna. Přičemž u jednotlivců to začíná, následně prostupuje do společnosti, kterou jedinci tvoří.

Téma trvale udržitelného rozvoje se poprvé objevilo v roce 1987 ve zprávě Naše společná budoucnost Světové komise Organizace spojených národů (OSN) pro životní prostředí a rozvoj [22]. Tzv. 17 Cílů udržitelného rozvoje (SDGs)¹ – viz *Obrázek 1*, představuje program rozvoje na následujících 15 let (2015–2030), schválený OSN v roce 2015. Vzdělávací cíle jednotlivých témat jsou podrobně rozpracovány v dokumentu Education for Sustainable Development Goals od UNESCO [23]. Základní informace a evokační otázky pro žáky pak můžeme nalézt v brožuře Svět, který chceme [24]. Mezi cíle SDGs patří jak cíle zaměřené na přírodní, tak i na socioekonomickou sféru. Propojení přírodní a socioekonomické sféry je důležité pro fungování naší společnosti a ochranu přírody v jednom.

Obrázek 1: Cíle udržitelného rozvoje [24].

¹ SDGs = Sustainable Development Goals česky Cíle udržitelného rozvoje. Dostupné z: <https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>.

Od dokumentů vydaných OSN je však třeba směřovat přímo k jedinci a každodennímu životu, proto jsme pro naši příručku zvolili právě téma trvale udržitelného života, které však z konceptu trvale udržitelného rozvoje vychází. Žákům chceme nejen předávat vědomosti, učit je novým dovednostem, ale také formovat jejich postoje. Vztah člověka k prostředí, ve kterém žije, jeho postoj k problémům, s tím související práce s informacemi a rozvoj kritického myšlení, to jsou metody, jak vést žáky k uvědomělému způsobu života. Pro vzdělávání je to velká výzva a úkol zároveň. V aktuální zprávě UNESCO k budoucnosti vzdělávání [25] se doslovně hovoří o tom, že: „Lidské bytosti se musí chápat jako ekologické bytosti, nejen jako sociální bytosti.“ [25, s. 112]. Pokud chceme společně vytvářet lepší budoucnost, je nutné o výuce přemýšlet jako o procesu, který neprobíhá za zavřenými dveřmi, ale je to proces spolupráce, přesahující prostor školy. Budoucnost vzdělávání tkví ve spolupráci učitelů v širším týmu, i s jinými specialisty (na gramotnost, speciálními pedagogy), kteří se podělí o své postřehy a nápady [25].

Téma trvale udržitelného života je velmi vhodné k naplňování [cílů globálního rozvojového vzdělávání](#) (GVR), které směřuje k přijetí zodpovědnosti za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost žít důstojný život [26]. Každý předmět k tématu trvale udržitelného života přispívá nejen odborně, ale i svým specifickým pohledem na dané podtéma, problém či výzvu. Ať už se jedná o udržení biodiverzity, ochranu přírodních zdrojů, vody i půd, recyklaci, výrobu energií, cirkulární ekonomiku nebo nové chemické látky. Trvale udržitelný život se navíc prolíná s Environmentální výchovou, která pomáhá rozvíjet: vztah k přírodě; vztah k místu; porozumění přírodě a dovednosti k jejímu zkoumání; schopnost řešit problémy; připravenost jednat ve prospěch životního prostředí [27].

Zdroje:

[17] UNITED STATES ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY (EPA). Sustainability. [online] c2021. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z:
<https://www.epa.gov/sustainability>

- [18] ABRAM, D. (1996): The spell of the sensuous: perception and language in a more-than-human world. New York. Pantheon Book.
- [19] ATTENBOROUGH, D. (2021): Život na naší planetě: Mé svědectví a vize pro budoucnost. Praha. Práh, ISBN 978-80-7252-884-4
- [20] PLUHAŘ, F. (2021): Příroda v lockdownu mluví hlasem Davida Attenborougha. Vznikl nový dokument Rok, který změnil Zemi. [online] c2012-2014. [cit. 2021-06-14]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/priroda-v-lockdownu-mluvi-hlasem-davida-attenborougha-vznikl-novy-dokument-rok-8471913>
- [21] SPOLEČNOST PRO TRVALE UDRŽITELNÝ ŽIVOT (STUŽ). [online] c2008. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://stuz.cz/>
- [22] SVĚTOVÁ KOMISE OSN PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A ROZVOJ (1991): Naše společná budoucnost, z anglického originálu přeložil Pavel Korčák. Academia, Praha. 297 s. ISBN 80-85368-07-2.
- [23] UNESCO (2017): Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. Francie. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, ISBN 978-92-3-100209-0.
- [24] INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE (2015): Svět, který chceme. Budoucnost pro všechny. Informační centrum OSN v Praze, Praha. 25 s. ISBN 978-80-86348-36-0. Dostupné z: https://www.osn.cz/wp-content/uploads/sdgs_pro_deti_4-1.pdf
- [25] UNESCO (2021): Reimagining our futures together. A new social contract for education. Francie. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, ISBN 978-92-3-100478-0.
- [26] Globální rozvojové vzdělávání (GRV). Co je GRV? Definice a principy. [online] c2012-2014. [cit. 2021-06-14]. Dostupné z: <https://globalnirozvojovevzdelavani.cz/co-je-grv/definice-a-principy/>
- [27] DANIŠ, P., NECHVÁTALOVÁ, J. (2015): Environmentální výchova: Základní průvodce po cílech a příkladech vzdělávání pro pedagogy, vychovatele a veřejnou správu. Praha, MŽP.

